

Fyodor Dostoyevski

Uysal Kız

Düşsel Bir Öykü

NOTOS
KITAP

Fyodor Dostoyevski

Uysal Kız
Düşsel Bir Öykü

Rusçadan çeviren
Mehmet Özgül

Notos Kitap 142
Büyük Kitaplar 016
Fyodor Dostoyevski
Uysal Kız
© Notos Kitap Yayınevi, 2016

Birinci Basım
Mayıs 2016

ISBN 978-605-9851-80-0

Sertifika 16343

Özgün Adı
Кроткая

Rusçadan çeviren
Mehmet Özgül

Kapak tasarımı
Seda Mit

İçerideki resimler
Aleksandr Surikov

Notos Kitap Yayıncılık Eğitim Danışmanlık
ve Sanal Hizmetler Tic. Ltd. Şti.
Ömer Avni Mahallesi, Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya Sokak
No: 11/6 Gümüşsuyu, Beyoğlu İstanbul
0212 243 49 07
www.notoskitap.com
facebook.com/NotosKitap
twitter.com/NotosKitap

Baskı ve Cilt
Pasifik Ofset
Cihangir Mahallesi, Güvercin Caddesi No: 3
Baha İş Merkezi, A Blok Avcılar İstanbul
0212 412 17 77
Sertifika 12027

İçindekiler

Önsöz, Fyodor Dostoyevski	9
Uysal Kız	
Birinci Bölüm	13
I. Ben kimim, o kim?	15
II. Evlenme önerisi	27
III. İnsanların en soylusu benim, buna bir de kendim inansam!	35
IV. Plan, hep plan	42
V. Uysal kız başkaldırıyor	49
VI. Korkunç bir anı	59
İkinci Bölüm	65
I. Gururluların düşü	67
II. Perde ansızın düştü	78
III. Fazlasıyla anlıyorum	88
IV. Yalnızca beş dakika geç kalmıştım	97

ÖNSÖZ

Fyodor Dostoyevski

Bu sefer “Günce”mi her zamanki gibi değil, uzun bir öykü biçiminde yazdığım için okurlarımın beni bağışlamalarını dilerim. Ancak öyküyü bitirmek için çok uğraştım, bir ayın yarısından daha çok zaman aldı. Gene de okurlarım beni hoş görsünler.

Şimdi gelelim yazdığım öyküye...

Adımı “düşsel öykü” koydum, oysa tümüyle gerçek bir olaya dayanıyor. Bununla birlikte öykünün düşsel yanı da var, bu da yazılış biçimindedir. Okurlarıma bunu en başta açıklamayı uygun buldum.

Aslında yazdığım şey ne bir öykü ne de gündür. Evli bir adamı gözünüzün önüne getirin: Karısı birkaç saat önce pencereden atlayarak intihar etmiş olup şimdi de masanın üzerinde

upuzun yatmaktadır. Adam şaşkınlık içindedir, düşünceleri darmadağındır. Evinde bir odadan ötekine dolaşarak olup biteni anlamaya, *kafasını toparlamaya* çalışır. Adamcağız aynı zamanda kendi kendine konuşan bir çeşit ruh hastasıdır, durmadan mırıldanarak niçin başına böyle bir işin geldiğini *açıklığa kavuşturmak* ister... Kafasındaki düşünce zinciri tutarlı gözükmeyle birlikte gerek mantık, gerekse duygu yönünden çelişkilerle doludur. Bir yandan kendini haklı görüp karısını suçlarken, bir yandan da konuyla ilgisi olmayan açıklamalara, ayrıntılara girer. Öte yandan düşünce ve duygularında çelişkiler yanında derin bir içlilik vardır.

10

Sonunda yavaş yavaş durumu *aydınlatmaya*, düşüncelerini *bir noktada toplamaya* başlar. Zihninde canlanan anılar onu gittikçe *gerçeğe* yaklaştırır, bu da onun hem mantığını hem de kalbini karşı konulmaz biçimde yüceltir. Başlangıçta oldukça karışık olan öykünün sona doğru netleşmesi bundandır. Zavallı adamın yaşadığı acı olayın boyutlarının gitgide belirginleştiğini görürüz, hiç olmazsa kendisi yönünden.

İşte yazdığım öykünün özeti bu. Doğaldır ki, öykünün anlatımı başlangıçta çelişkili duraksamalarla, birbirini tutmayan bölümlerle bir süre uzar gider; adamcağız bir yerde kendi kendisiyle konuşurken, başka bir yerde düşündüklerini onu dinleyen birine, bir yargıca anlatır gibidir.

Belki sonuna değin hep böyledir. Adanı gizlice dinleyen bir stenograf onun söylediklerini aynen yazsaydı, benim size şimdi sunduğumdan daha başka, işlenmemiş, kaba saba bir öykü ortaya çıkardı. Bununla birlikte bana öyle geliyor ki, adamın aklından geçenleri sıralaması gene de değışmeden kalırdı. İşin içine bir stenograf sokup not ettiklerini benim yeni baştan düzenlemeyi tasarlamam, demin sözünü ettiğim gibi, öykünün düşsel yanındır. Söz sanatında az çok buna benzer bir yöntem birkaç kez başvurulmuştur. Örneğin Victor Hugo'nun başyapıtı olan *Bir İdam Mahkûmunun Son Günü*'nde böyle bir yol tuttuğunu görürüz. Gerçi işin içine bir stenograf karıştırmamıştır, ama ölüm mahkûmunun son gününe, son saatine, hat-ta son dakikasına değin anılarını yazabileceği (buna vakit bulacağı) gibi çok daha inanılmaz bir yöntem uygulamıştır. Böyle düş ürünü bir yöntem başvurmasaydı, yazdığı yapıtların en gerçekçisi olup doğruya en çok yaklaşan bu başyapıtı kesinlikle yaratamazdı...

Birinci Bölüm

I

Ben kimim, o kim?

... Henüz o buradayken her şey ne de olsa daha iyi, her dakika yanına yaklaşıp yüzüne bakıyorum. Ama yarın alıp götürdüklerinde yalnız başıma ben ne yaparım? Şimdi salonda, masanın üstünde yatıyor. İki oyun masasını yan yana koyduk. Tabutunu da yarın getirecekler; özel bir ağaçtan, beyaz bir tabut. Ancak asıl konu bu değil. Odada bir aşağı bir yukarı dolaşıyor, durumu kendi kendime açıklamaya çalışıyorum. Tam altı saattir bu böyle, kafamı toparlayıp düşüncelerimi düzene sokabilsem ne iyi olur! Yaptığım tek şey hep dolaşmak, durmadan dolaşmak...

Olay şöyle başladı... Durun, en iyisi her şeyi sırasıyla anlatayım... (Sırasıyla mı?) Beyler,

benden bir yazarın düzgün anlatımını beklemeyin, durumu siz de görüyorsunuz. Daha doğrusu, olanları size kendi anladığım biçimde aktarayım.

Zaten asıl korkunç olan da bu, her şeyi derinlemesine anlayan biriyim. Bilmek istersiniz diye size her şeyi ta başından anlatacağım...

Genç bir hanım, *Ses* gazetesine, “Eğitmen bir kız iş arıyor, evde ders verebileceği gibi, gerekirse taşraya da gidebilir” diye vereceği duyurunun parasını karşılamak için bana rehine verilecek eşyalarını getiriyordu.

16 Başlangıçta ona pek dikkat etmemiştim, bana gelip giden birçokları gibiydi. Sonraları fark etmeye başladım. İnce yapılı, boyu ortadan uzun, sarışın bir kızcağızdı. Bana karşı sıkılgandı, utanıyormuş gibi davranıyordu. (Öyle sanıyorum ki, başkalarına karşı da öyleydi. Doğaldır, ben de onun gözünde bir rehinci olarak değil, bir insan olarak ötekilerden pek farklı değildim.) Parayı alır almaz hemen çekip giderdi. Hem de hiç sesini çıkarmadan. Başka müşteriler malının karşılığında daha fazlasını koparmak için tartışır, pazarlık ederler, yalvarırlardı. Bu kızcağz ne veririmsem alırdı. Öyle sanıyorum ki, olayları biraz karıştırıyorum... Evet, getirdiği eşyalar beni ilkin çok şaşırttı. Gümüş yaldızlı küpeler, yıpranmış bir madalyon, beş para etmez başka bir sürü ıvır zıvır...

Kendisi de biliyordu ya, getirdiklerinin 20 kapikten fazla etmeyeceğini, öte yandan bunların kendisi açısından bir değer taşıdığını yüzünden okuyordum. Sonradan öğrendim ki, gerçekten bütün bu takılar ana baba yadigârıymış. Ancak bir keresinde getirdiği şeylere bakarak gülümseme cüretinde bulundum. Aslında ben hiçbir zaman böyle saygısız hareketlere yeltenmem, müşterilerime karşı efendice davranırım. Az konuşurum, ciddiyetimi bozmam. “Sürekli ciddilik, ciddilik, ciddilik isterim!” Fakat bir seferinde yakası tavşan kürklü, eski mi eski, lime lime olmuş bir bluz getirince kendimi tutamadım, nükteye benzer bir laf kaçırdım ağzımdan.

Aman, yüzü nasıl da kızardı! O düşünceli, iri, cıvıl cıvıl mavi gözleri birdenbire parladı.

Tek sözcük söylemeden, *bluz döküntüsü-nü* kaptığı gibi fırlayıp gitti. İşte ilk kez orada kendisine dikkat ettim, hakkında özel şeyler düşünmeye başladım. Evet, bende bıraktığı izlenimi bugün olmuş gibi anımsıyorum, yani beni allak bullak eden izlenimi. En başta genç, çok genç olmasıydı. On dördünde bile göstermiyordu, oysa on altısını doldurmasına fazla bir şey kalmamıştı. Gene de asıl önemlisi onun başka bir yönüydü...

Neyse, ertesi gün gene geldi. Sonra öğrendim ki, tavşan kürklü bluzu rehinci Dobranravov ile Mozer’e de götürmüştü. Bunlar altından baş-

Fyodor Dostoyevski

Uysal Kız

Düşsel Bir Öykü

Dostoyevski, 1876'da bir gazete haberinden etkilenerek yazdığı **Uysal Kız**'da karısı bir süre önce intihar etmiş bir adamın hikâyesini anlatır.

“Aslında yazdığım şey ne bir öykü ne de güncedir. Evli bir adamı gözünüzün önüne getirin: Karısı birkaç saat önce pencereden atlayarak intihar etmiş olup şimdi de masanın üzerinde upuzun yatmaktadır. Adam şaşkınlık içindedir, düşünceleri darmadağınktır. Evinde bir odadan ötekine dolaşarak olup biteni anlamaya, kafasını toparlamaya çalışır.

Doğaldır ki, öykünün anlatımı başlangıçta çelişkili duraksamalarla, birbirini tutmayan bölümlerle bir süre uzar gider; adamcağız bir yerde kendi kendisiyle konuşurken, başka bir yerde düşündüklerini onu dinleyen birine, bir yargıca anlatır gibidir.”

– Dostoyevski

Rusçadan çeviren **Mehmet Özgül**

14 TL

ISBN 978-605-9851-80-0

9 786059 851800

NOTOS
Kitap
BÜYÜK Kitaplar

